

I přes nejednotnost výkladu nápis představuje významnou památku, neboť svým datováním spadá do doby daleko starší než dosud známé písemné doklady staroruské proveniencce. O stavu jazyka své doby však neposkytuje téměř žádné informace. V tomto ohledu jsme tedy odkázáni až na památku následujícího, 11. století.

Ostromirův evangeliář
(1056–1057)

Nejstarší známou datovanou staroruskou památkou je tzv. Ostromirův evangeliář, který byl napsán v letech 1056–1057 pro novgorodského místodržícího Ostromira. Je známo dokonce i jméno písaře, který knihu opisoval – byl jím jáhen (дьякон) Grigorij.

Ostromirův evangeliář je kniha o 294 pergamenových listech, psaná cyrilskou unciálou (tzv. устав) a bohatě umělecky vypravená barevnými iniciálami a třemi celostránkovými ilustracemi. Svým obsahem představuje výbor evangelních čtení, řazených v takovém sledu, v jakém byla čtena při nedělních a svátečních bohoslužbách v průběhu roku (proto označení evangeliář na rozdíl od čtveroevangelia, kde jsou evangelní texty obsaženy v úplnosti a řazeny podle jednotlivých evangelistů – Matouše, Marka, Lukáše a Jana).

Po jazykové stránce jde o velice starobylý text, který věrně zachovává ráz staroslověnské předlohy, podle níž byl přepsán a která zřejmě byla východobulharského původu z doby cara Symeona. Nicméně se zde objevují neklamně stopy toho, že Ostromirův evangeliář vznikl na východoslovanském území, jako důsledné užívání slovesné koncovky -тъ ve 3. os. sg. i pl. místo staroslověnského zakončení na -тъ (např. ѣсть, имътъ), koncovka -зьмь v instr. sg. o-kmenů místo stsl. koncovky оми, umístování jerů před likvidami /r/ a /l/ v někdejších praslovanských skupinách typu *ъrt, *ъlt, *ъrt, *ъlt (např. църкы, исплънь, zatímco staroslověnský úzus vyžadoval psaní jerů po likvidách), záměna písmen ж – ю, ѡ – ѡ, ѡ – ѡ (např. поржчи, але пороучение), výskyt střídnice /ž/ na místě stsl. /žd/ (рожьство, прожожж), v přípisku k evangelnímu textu se objevuje dokonce plnohlási (новѣгородѣ, володимира) aj. Vzhledem k uvedeným jevům je Ostromirův evangeliář i přes starobylost svého jazyka považován spíše za památku církevněslovanskou ruské redakce nežli za kanonický text staroslověnský.

První (a dosud velice spolehlivé) vydání Ostromirova evangeliáře bylo pořízeno významným ruským slavistou A. Ch. Vostokovem (mladším vrstevníkem Josefa Dobrovského) již v r. 1843 v Petrohradě a opatřeno paralelním textem řeckým a jazykovým rozbořem, v němž Vostokov poprvé poukázal na existenci nosovek ve staroslověňštině. V l. 1883 a 1889 byl prostřednictvím I. Savinkova vydán Ostromirův evangeliář fotolitografickou cestou (rovněž v Petrohradě). Z hlediska

dějin české slavistiky je zajímavé, že Ostromirův evangeliář vydal rovněž Václav Hanka v Praze r. 1843 pod názvem Святое Евангелие по Остромирову списку 6574 и 6575; jedná se však o vydání značně nepřesné.

КАЗАТЬ ЕМОУ ДѢ
ЛА ДА ВЪЗІУ ОУДАНТЕ
СА + ЯКО БО ОЦЬ ВЪ
СКРѢШАЕТЬ МЪ Р
ТВЪЗІАНЖНВНТЬ
ТАКО ЖЕ НСНЪ ЯЖЕ
ХОЩЕ ТЪ ЖНВНТЬ +
ОЦЬ БО НЕ СЖДАНТЬ НН
КОМОУ ЖЕ НЪ СЖДЪ
ВЪ СЪДАСТЬ СНОВН
ДА ВЪ СНУТЬ ЖТЬ
СНЪ ЯКО ЖЕ УТЬ Ж

